

SAKSBEHANDLER
Iver Schonhowd

VÅR REF.
17/00136-3

ARK. Forvaltningsarkivet
351.1

DERES REF.

INNVANGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
31.03.2017

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Hordaland fylkeskommune - Kultur- og idrettsavdelinga
Postboks 7900
5020 BERGEN

Hordaland fylkeskommune

- 6 APR 2017

Oppfølging av møtet mellom Hordaland fylkeskommune og Riksantikvaren om istandsetting av Bryggen og kostnadsreducerende tiltak

Dette brevet følger av møtet mellom Hordaland fylkeskommune og Riksantikvaren 28. februar 2017. I brevet gir Riksantikvaren føringer i tråd med oppfølgingspunktene fra møtet.

Bevaring av Bryggen er utfordrende og kostnadskreven

Bevaring av Bryggen i Bergen er høyt prioritert av Riksantikvaren, men å sørge for en god bevaring av Bryggen er utfordrende og kostnadskreven både på områder som berører kulturlagenes tilstand, istandsetting av bygningene og brannsikring av disse.

Tilskudd til istandsetting, sikring og brannsikring har siden 2010 beløpt seg til ca. 112 millioner kroner, 45 millioner er brukt for å etablere en tilfredsstillende situasjon for kulturlagene, og Riksantikvaren har benyttet betydelige midler til miljøovervåking og andre utviklingsprosjekter. Kostnadsbehovet for istandsetting av bygningene ble gjennom en tilstandsregistrering i 2010 anslått til i overkant 400 millioner. Bryggen er med andre ord det mest kostnadskreven istandsettingsprosjektet Riksantikvaren er involvert i, og fortsatt har 24 bygninger tilstandsgrad 3. Dette vil si at kostnadsprognosen fra 2010 blir betraktelig overskredet.

Behov for kostnadsreducerende tiltak

For å oppnå en tilfredsstillende tilstand for bygningene på Bryggen vil det legges beslag på en betydelig del av Riksantikvarens tilskuddsposter, noe som nødvendigvis vil sette andre istandsettingsprosjekter på vent. Riksantikvaren har derfor ved flere anledninger oppfordret Hordaland fylkeskommune til aktivt å komme frem til kostnadsreducerende tiltak for istandsettingsprosjektene. Vi viser her til møte mellom Hordaland fylkeskommune, 16.02.2016, utbetalingsbrev fra Riksantikvaren 20.10.2016 og rapport fra tilsyn, datert 14.11.2016. I tilsynsrapportens funn, punkt 1, heter det: «Manglende dokumentasjon av fylkeskommunens kostnadskontroll/vurdering på prosjektenes kostnadsoverslag jf. 6.3.8.1 og 6.3.8.2 i Bestemmelser for økonomi i staten». Under punkt 2 står det blant annet: (Riksantikvaren) «ber likevel om at fylkeskommunen ser på flere mulige kostnadsreducerende tiltak».

Effektiv styring og kontroll av offentlige midler

Fra Riksantikvarens side er det viktig å påpeke at forvaltningen av statlige midler til istandsetting skal følge statens økonomireglement. Det er også viktig at styring av midlene er slik at en får mest mulig vern for pengene. Dette skal gjøres gjennom tilskuddsfordeling og kontroll av at midlene har gått til formålet. Da presset mot vår tilskuddspost 79 stadig øker, blir en god utnyttelse av midlene ytterligere aktualisert. Dette gjelder både hensyn til fremdriften av prosjektet i seg selv, men også av hensyn til eierne for å korte ned perioden når istandsettingen pågår og leieinntekter uteblir. Riksantikvarens oppgave er blant annet å se helheten for den fredete bygningsmassen, og vi ser at «best practice» som skal gjelde for forvaltningen av verdensarven også innebærer at samtlige bygninger som trenger istandsetting blir tilgodesett.

Riksantikvaren ba derfor om et møte med Hordaland fylkeskommune, 28.02.2017, for å se nærmere på hvilke mulige tiltak som vil føre til kostnadsreduksjoner. Ønsket var å diskutere omfanget av prosjektadministrasjon og dokumentasjon, og metoder som skal benyttes ved istandsetting av bygningene.

Oppfølgingspunkt administrative kostnader

I møtet var det enighet om følgende tiltak:

- Hordaland fylkeskommune skal se nærmere på hva som ligger i overhead for utførende arbeid, sett i forhold til hva som spesifiseres som administrasjonskostnader.
- 10 – 15 % ble angitt som retningsgivende for totale administrasjonskostnader.

Når det gjelder dokumentasjon, er dette en viktig del av et istandsettingsprosjekt, både for seinere istandsettingsprosjekter og forskning, men også for erfaringsoverføring og formidling. Dagens dokumentasjon er svært omfattende, har en høy kostnad, og kan pga. sitt omfang til dels virke vanskelig tilgjengelig.

Oppfølgingspunkt dokumentasjonskostnader

Også her er Hordaland fylkeskommune og Riksantikvaren enige om følgende:

- Endring av retningslinjene for dokumentasjon med sikte på forenkling
- Dokumentasjon som kan gjøres seinere, kan utsettes
- Underveis- og sluttdokumentasjon skal primært knyttes til hva som er utført/endret
- Ulike dokumentasjonsteknikker kan benyttes, men ikke parallelt
- Bestillinger på ønsket dokumentasjon spisses og konkretiseres. Sluttrapportering må forenkles og bygge mer på tidligere rapporter
- Forundersøkelser og forprosjekter består i stor grad av dokumentasjon. Dokumentasjon underveis bør maksimum ligge på 5 – 10 %

Istandsettingsmetoder og kostnadseffektivitet

Når det gjelder valg av metoder for istandsettingen, er det viktig for Riksantikvaren å understreke at vi ikke ønsker en fullstendig revisjon, men at kostnadseffektivisering også må tilstrebes her. Vi mener at man kan endre noe på praksis uten at dette går på bekostning av kulturminneverdiene, for verdiene som er tilskrevet Bryggen ligger først og fremst i bygningsstrukturen og ikke i overflater og hver enkelt bygningsdel. Valg av istandsettingsmetoder må reflektere dette forholdet. Samtidig er det et viktig poeng at man gjennom istandsettingen opprettholder og styrker håndverkstradisjoner, men det er ikke nødvendig at *alt* istandsettingsarbeid skal ha dette formålet. Man kan i isteden se for seg utvalgte prosjekter der håndverksteknikker og opplæring blir særlig framhevet. Riksantikvaren mener man bør ha som målsetning å redusere kostnadene til den faktiske istandsettingen med opp imot 30 %. Det var noe uenighet mellom Hordaland fylkeskommune og Riksantikvaren på dette punktet, men det ble oppnådd enighet om følgende:

- Istandsettingsmetoder tas opp til diskusjon, med utgangspunkt i eksisterende dokument som omhandler metode.
- Hordaland fylkeskommune går i dialog med tiltakshaver for å undersøke mulige kostnadsreducerende tiltak.
- For å utforske håndverkstradisjoner og utvikle ny fagkompetanse kan det vurderes å etablere avgrensede prosjekter med dette som formål (FoU).
- RA kan delta i møter med eiere med dette som tema.

Oppfølgingspunkt, istandsettingsmetoder

Riksantikvaren ber om at Hordaland fylkeskommune tar initiativ til en dialog med tiltakshaverne om ovennevnte føringer. Dette må gjennomføres før tildeling av midler skjer, for allerede i inneværende år å se om det er mulig å bake noen av disse føringene inn i prosjektene.

Riksantikvaren deltar gjerne i innledende møter med tiltakshaverne, for å bidra til forståelse for endring av metoder for håndverkspraksis. Riksantikvaren har tro på at en i disse møtene kan komme frem til gode og kreative løsninger og noen spørsmål som må sikkert diskuteres videre. Dette vil kunne bli lærdom for forvaltningen som vi kan benytte i istandsettingsprosjekter for andre fredete bygninger.

Vennlig hilsen

Jørn Holme
riksantikvar

Iver Schonhowd
fagdirektør

Brevet er elektronisk godkjent

Kopi til: Rune Haugsdal, Fylkesrådmann Hordaland fylkeskommune, PB 7900, 5020
BERGEN/ Per Morten Ekerhovd, Hordaland fylkeskommune, Postboks 7900, 5020 Bergen

122#942:d3213ad9-bc79-4b6d-80be-22286b315840.6